

PÄRNU KOIDULA GÜMNAASIUM

GRIT ARRO

11. KLASS

KEELEKASUTUS FACEBOOKI KESKKONNAS

UURIMISTÖÖ

JUHENDAJA ÕPETAJA EBE SAARNA

SISSEJUHATUS

Tänapäeva inimeste oluline suhtluskanal on internet. Seoses erinevate suhtlusportaalide (Orkut, Facebook, Twitter jt) tekkega on suure muutuse läbi teinud ka keel, mida võrgustikes kõneldes kasutatakse.

Internetikeelt on veel suhteliselt vähe uuritud. Osalt seetõttu, et praegusel ajal toimub omavaheline suhtlemine võõrale inimesele suletud suhtlusvõrgustike kaudu. See on andmekaitse ja privaatsuse seisukohalt väga õige ja turvaline, kuid võib materjali kättesaamatuse tõttu pärssida interneti suhtluskeele uurimist. Enamik praegu noorte seas populaarsetest suhtlusvõrgustikest on alla 10 aasta vanad ja nendes toimuva keele uurimine hakkab alles viimasel ajal hoogustuma.

„Tundub ilmne, et halduskeel, koolikeel ja avaliku teabe keel peaks olema standardkeel, seda keelekuju peaksid valdama ka avaliku elu tegelased (poliitikud, ametnikud jt) ning need, kellele tekstide loomine on ametiülesanne, nt ajakirjanikud. Samas on selge, et me ei saa piirata vaba eneseväljendust – mis hõlmab ka väljendusviisi –, ega pea eeldama igal pool avalikkuses standardkeelt.“ (Päll 2011)

Levinud on arvamus, et lühenditesse uppuv internetikeel, mida noored suhtlusportaalides kasutavad, kujutab endast ohtu eesti keele säilimisele ning puhtusele. Sellises keelekeskkonnas veedavad noored ju tunde ja hiljem pole neil ehk

enam tahtmiski grammatiliselt korrektsesse kirjakeelde süveneda ega seda koolis õppida.

Ehk on oma osa ka noorte kiirel elutempol. Standardkeeles kirjutades ei jõua vestlus edasi kuigi kiiresti ja võib muutuda tülilaks ja aeganõudvaks, pealegi veel ebavajalikuks, kui suheldakse lähedase inimesega.

Alljärgneva uurimistöö eesmärgiks on tutvustada arvuti vahendusel toimuva suhtluse keelelisi eripärasid ja analüüsida erinevaid tänapäeva internetikeelele iseloomulikke võtteid. Materjali analüüsides püüan jõuda selgusele, kas Facebookis kasutatav suhtluskeel võib raskendada noortel eesti kirjakeele omandamist või koguni ohustada meie emakeele alustalasid.

Antud töös analüüsin ja võrdlen kahte vanusegruppi (13–15 ja 17–23) kuuluvate noorte keelekasutust, püüan välja selgitada nende sarnasused ja erinevused.

Töö olen jaotanud kaheksasse peatükki, igas peatükis võtan vaatluse alla ühe Facebooki suhtluskeelele omase võtte. Iga peatüki alguses on teemakohased näited vormistatud tabelina. Viimane peatükk käsitleb täiskasvanu ja teismelise kommunikatsiooni eripära internetikeskkonnas.

Uurimistöö kirjutamiseks olen kogunud materjali oma isiklikku Facebooki kontot kasutades. Näited on toodud suhtlusportaali ülesriputatud piltide alla kirjutatud kommentaaridest ja noortevahelisest avalikust suhtlusest. Teemakohase kirjanduse nappuse ja aegumise tõttu olen mitmes kohas kasutanud enda teadmisi internetikeeles kasutatud tõlgenduste kohta. Kõik uurimistöös kasutatud vestlustes osalejate nimed on muudetud. Uurimistööd toetava teoreetilise materjalina olen enim kasutanud Sigrid Salla tekstianalüüsile keskenduvat artiklit väljaandest „Tekstid ja taustad I“ ning Anni Oja artiklit “Delfi kommentaaride keelest”, mis ilmus kultuuriajalehe Sirp 2009. aasta 47. numbris. Kogu analüüsitav materjal asub lisa 1.

I ÖELDISETA LAUSED

Tabel 1. Öeldiseta lausete kasutamine vanusegrupis 13–15.

tal iga tund pm siuke nägu	Tal on iga tund põhimõtteliselt selline nägu
laura koguaeg kuri ju	Laura on kogu aeg kuri ju
täna, kell 20.00, laura kodu juures ülestõus!!	Täna, kell 20.00 on/toimub Laura kodu juures ülestõus!
nii südant liigutav, aga ikkagist nii vinge	See on nii südantliigutav, aga ikkagi nii

juu	vinge ju
wukiwuki kui mustad eks	Wukiwuki kui mustad need on , eks!
mul kõige korralikum musi ikkagi :)	Mul on kõige korralikum musi ikkagi :)
tglt laura siuke tinasõdur või gladiaator või kes iganes	Tegelikult on laura selline tinasõdur või gladiaator või kes iganes
kelly juukseid värvunud?	Kelly, kas oled juukseid värvunud?/ Kas Kelly on juukseid värvunud?
sul vastatud w	Kas sul on vastatud?
kus see tehtud ?	Kus see tehtud on ?

Koostas: Grit Arro

Tabel 2. Õeldiseta lausete kasutamine vanusegrupis 17–23.

homme kooli nii ja?	Kas homme tuled kooli niimoodi?
see põhiline	See on põhiline
normal ju , sina tavaolekus	See on normaalne ju, sina oled tavaolekus
Tõeline modell	Sa/Ta oled/on tõeline modell
mis asendid :D	Mis asendid need on? :D
täna siis tv3 st laulupealinna vaatma laulame seal.	Tulge täna siis TV3-st „Laulupealinna“ vaatama, me laulame seal.
misasja see Kevin v :D	Misasja, kas see on Kevin või? :D
Uued väljendid Maris?	Kas need on uued väljendid, Maris?

Koostas: Grit Arro

Vanusegruppides 13–15 ja 17–23 on lausetest välja jäetud peamiselt verbid ‘olema’, ‘tulema’ ja ‘toimuma’. Need on eesti keeles kõige levinumad verbid, seepärast võib oletada, et tegusõna pideval kordamisel tekiks häirivaid kordusi. Sünonüümide leidmine nimetatud tegusõnale on aga juba aega ja loovust nõudev ning kiiresti toimivas suhtluskeskkonnas ebaefektiivne. Seepärast on mõttekam neist verbidest loobuda, seda enam, et öeldust arusaamine üldjuhul ei kannata.

Õeldis võib lausest kaduda ka lihtsalt sellepärast, et suhtlejal on kiire. Näiteks on mõni sõnum vaja kiirelt edasi anda ja pole aega korrektse ja pika lause väljakirjutamiseks. Mõte on ikka tegudest kiirem, see kehtib ka veebikeskkonnas, kus paljud pole võimelised trükkima niisama kiiresti, kui toimub suhtlus silmast silma.

Värvikate tegusõnade kasutamine Facebookis suhtlemisel on, vastupidi, teretulnud. Kirjutaja isikupärast väljendusviisi toetavad verbid ei kao kuhugi, elliptilised laused tekivad vaid n-õ tavaliste, igapäevaste verbide väljajätmisel.

Vanusegruppide võrdlemisel väljatoomist väärivaid erinevusi ei täheldanud.

II KÜSIMUSE VORMISTAMINE

Tabel 3. Küsimuse vormistamine vanusegrupis 13–15.

vahest, iga päev on sinu jaoks vahest??	Kas iga päev on sinu jaoks vahest?
K-K-K-K-Kuidas palun ?!	Kuidas palun?
on kena ka ?	Kas ta on kena ka?
Ühesõnaga aint täis peaga oled näinud teda? :D	Ühesõnaga, kas sa oled teda ainult täis peaga näinud?
kleit valitud??	Kas sul on kleit valitud?
sul?	Kas sul on?
kelly juukseid värvinud?	Kas Kelly on juukseid värvinud?
kossu ei viica ?	Kas sa korvpalli ei viitsi mängima tulla?
kle grete, sa ei julge öelda et sul oli edwardiga väike muda maadlus jahh? :D:D:	Kuule, Grete, kas sa ei julge öelda, et sul oli Edwardiga väike mudamaadlus?
eile sündisid et seda teada said w?	Kas sa sündisid eile, et sellest teada said?
nsm ei tee muffineid w ?	Kas sa niisama ei tee muffineid?
arvad jah?	Kas sa arvad nii?
täpselt, aga mis sul sellest millised me oleme??	Täpselt, aga mis sul sellest on , millised me oleme?
mis teil toimus seal joonastega pidu w??	Kas teil toimus seal Joonastega pidu?
peaks kordama ?	Kas peaks kordama?
täna trenn on ikka w?	Kas täna trenn ikka on/toimub?
sul mata tehtud?	Kas sul on matemaatika tehtud?
mt =?	Mis sa teed?/ Mis toimub?

Koostas: Grit Arro

Tabel 4. Küsimuse vormistamine vanusegrupis 17–23.

sa küsisid eile v	Kas sa küsisid eile?
Modelliameti peale pole mõelnud?	Kas sa modelliameti peale pole mõelnud?
misasja see Kevin v :D	Mis asja, kas see on Kevin?
läks halvasti midagi?	Kas midagi läks halvasti?
olid ka seal ?	Kas sa olid ka seal?
Mis täna ?	Mis sa täna teed/Mis me täna teeme/Mis täna toimub?
homme kooli nii ja?	Kas homme tuled kooli niimoodi?
üüüüü fotosessionil käisid maasu?	Kas käisid fotosessionil, Maasu?
Hakkasid modelliks ?	Kas hakkasid modelliks?
ruttasin vist ette millestki	Kas ma ruttasin millestki ette?
Uued väljendid Maris?	Kas need on uued väljendid, Maris?

Koostas: Grit Arro

Analüüsid eelnevaid näiteid, selgub, et peamiselt jäetakse ära küsisõna 'kas' ning koos sellega mitmetel juhtudel ka selle juurde kuuluvad alus ja/või öeldis. Lauset püütakse lühendada, ilma et mõte muutuks.

Kui muidu püütakse lühemalt ja ratsionaalsemalt kirjutada ja välditakse liigseid klahvivajutusi, siis küsimärkidega on teine lugu. Küsimuse lõpus kasutatakse sageli küsimärgipaari, vahel ka hüüumärke, kui küsimus on tõlgendatav hüüdena. See on ilmselt tingitud küsimuse rõhutamise vajadusest ja soovist näidata, et küsimus on oluline ning nõuab vastust.

Küsisõna ja/või küsimärgi puudumisel oleks keeruline aru saada, et tegemist on küsimusega. Näidete põhjal on see lahendatud sõna 'või' erinevate lühendite 'w' ja 'v' lisamisega küsimuse lõppu (nt „sa küsisid eile v“). Vanusegrupiti kasutatakse sõna 'või' lühendeid erinevalt. Vanusegrupi 13–15 esindajate tendents on kasutada lühendit 'w', kuid vanusegrupp 17–23 eelistab kasutada lühendit 'v'.

Näide „K-K-K-K-Kuidas palun ?!“ väljendab ilmekalt imestust või koguni kohkumist. Tähemärkide kasutus pole ka siin kuigi ökonoomne, selle trükkimine on lausa tülikas.

Huvitavat võtet on rakendatud näite „mis teil toimus seal joonastega pidu w??“ puhul. Küsisõna 'kas' asemel on hoopis kasutatud küsisõna 'mis'. Selline võte jätab mulje halvakspanevast alatoonist ja sellega püütakse küsitletavale näidata oma suhtumist antud teemasse.

Märgata on ka ühesõnalist küsimust „Sul?“. Seda kasutatakse juhul, kui eelneb täispikk küsimus ja selle vastus ning nüüd tahetakse teiselt osapoolt küsida sama küsimust.

Vanusegruppide vahel saab täheldada mõningaid erinevusi. Vanusegrupis 13–15 kasutatakse küsimuse lõpus tihedamini mitut küsimärki, sellest järeldub, et selle vanusegrupi esindajatel on vajadus ennast emotsionaalsemalt väljendada. Vanusegrupi 17–23 puhul näeme, et küsimärgi kasutamine on küllaltki korrektne ja seal ei ole kombeks neid mitmekordselt kirjutada.

III LÜHENDID

Näide 1 – algustähtlühend

Näide 2 – valiktähtlühend

Näide 3 – katkendlühend

Tabel 5. Lühendite kasutamine vanusegruppides 13–15 ja 17–23.

miks keegi ei kommi...	Miks keegi ei kommenteeri?	sa lht ei keskendu	sa lihtsalt ei keskendu
Ta pidi esmaspäev minema	Ta pidi esmaspäeval Tallinnasse minema.	omg	(ingl <i>oh my god</i>) issand/ jumal hoidku
tnx	(ingl <i>thanks</i>) tänan/aitäh	mt	mis (sa) teed?
a	aga	krttttt	kurat
suht	suhteliselt	ptv	pole tänu väärt
ignob	ignoreerib	jhh	jah
tgl	tegelikult	ss	siis
Aint	ainult	nh	noh
tnasest õhtust	tänasest õhtust	norm	normaalne
pmst	põhimõtteliselt	normal	normaalne
pm	põhimõtteliselt	dvijj	(vene k <i>davai</i>) hea küll/olgu
w	või	kle	kuule
v	või	ntks	näiteks
vää	või	vms	või muu selline
mai tea ju	ma ei tea ju	Viica	viitsima
ano vahet pole	aga no vahet pole	ml	mul
Nsm	niisama		

Koostas: Grit Arro

Lühendite teemas käsitlen mõlemaid vanusegruppe koos, sest nendevahelisi erinevusi pole võimalik välja tuua.

„Lühendite ja lühendsõnade kasutamine on internetikeeles äärmiselt tavaline ja põhjendatav suhtluse kiiruse ning vabama suhtlusolukorraga.“ (Soodla 2010: 116)

Lühendite puhul on aru saada, et suhtlejad on olnud loovad ja mõelnud välja viise, kuidas üht või teist sõna lühemalt kirjutada. Samas peab lühendamisel silmas pidama seda, et lühend hiljem ka arusaadav oleks ja kasutust leiaks.

Nagu tabelist selgub, kasutatakse internetisuhtluses enim **algustähtlühendeid**, **valiktähtlühendeid** ja **katkendlühendeid**. Algustähtlühendites kasutatakse mitmest sõnast koosneva väljendi iga sõna algustähti ja moodustatakse nendest lühend (nt *mt*, *ptv*, *vms*, *omg*). Valiktähtlühendi korral eelistatakse sõnas kindlaid tähti, mis annavad lühendi tähenduse võimalikult hästi edasi ja seovad selle algse sõnaga (nt *tgl*, *pmst*, *nsm*), seejuures on sageli ärajäetavateks tähtedeks just täishäälikud. Katkendlühendite

puhul kirjutatakse sõnast mingi katkend, tavaliselt sõna algusest 4–5 tähte, mõnikord ka rohkem (nt *suht*, *ignob*, *norm*).

Mõnel juhul (nt *dvijj*, *omg*, *tnx*) on lühendeid moodustatud ka võõrkeelsetest sõnadest, mis tundub lühendi moodustamisel olevat juba kõrgem tase – lisaks loomingulisusele nõuab see ka võõrkeeleoskust.

Ka lühendite kirjutamisel ei lähtuta alati optimaalsuse printsiibist, sest näiteks lühend *jhh* nõuab täpselt sama palju tähemärke, kui sõna ‘jah’. Sama kehtib ka *vää* kohta. Mõne näite puhul ületab aga lühendi tähemärkide arv hoopis algse sõna tähemärkide arvu (nt *krtttttt* või *dvijj*), selline kirjaviis püüab ilmselt sõna rõhutada.

Veel üks viis lühendamiseks on kahe sõna ühendamine üheks (nt „mai tea ju“ või „ano vahet pole“). Siin näeme, et kaks lühikest kõrvuti olevat ühesilbilist sõna on ühendatud üheks sõnaks.

Seda, kui erinevad võivad olla lühendid sama sõna kohta, näitavad variandid sõnast ‘või’. Kasutatakse vähemalt kolme varianti. Erinevus võib tulla vanusegruppidest, lähikondsete suhtlusviisist või individuaalsusest – püütakse teistest erineda ja leiutada sõnadele uusi lühendusviise.

Lühenditel on suhtluskeeles ehk kõige tähtsam roll, need teevadki kirjapandu huvitavaks ja annavad sellele omapära. Internetikeele ökonoomsus väljendub just huvitavates lühendamise viisides.

IV KEELEVALIK

a) inglise keel

Tabel 6. Inglisekeelsete väljendite kasutamine vanusegrupis 13–15.

mega diip	(<i>mega deep</i>) väga sügavamõtteline
Likeima	(<i>like</i>) meeldima
no as you wish	ei, nagu sa soovid
Ty	(<i>thank you</i>) tänan
i'm in!!	Ma löön kaasa/ Olen nõus
yeeeeesssss :D:D:D	(<i>yes</i>) jah
hardbass night ?	Hardbass-muusikastiil, night-õhtu
sad nerd pr4y n00b	(tõlkimatu)
ma pole sulle kunagi julgenud silma vaadata (NOOOT)	(<i>not</i>) ei Eitab eelmist lauset, muudab selle vääraks.
wut are u saying? get a room!	(<i>What are you saying? Get a room</i>) Mida

	sa öelda tahad? Võta/võtke endale tuba!
teeme eco roundi	Mõne arvutimänguga seostuv sõnavara
off safer	Mõne arvutimänguga seostuv sõnavara
cassal on nagu evil eyes! creepy	Cassal on nagu kurjad silmad! Õudne
who the fuck is edward?	Kes, pagan, on Edward?
ou mai gaad/oumaigaaad/omg	(<i>Oh my god!</i>) Oh, mu Jumal/Issand/Jumal hoidku
we're koristajad	Me oleme koristajad
whatever	Mida iganes
iz naiz	(<i>is nice</i>) On kena
mu fiancee	mu kihlatu!
no shit beibiii	(<i>no shit baby</i>) Ära sa märgi, beib!
HARDBASSSSSSSSSSs	Hardbass-muusikastiil
LOVE THIS PIC!!!	(<i>I love this picture</i>) Ma armastan/ mulle väga meeldib see pilt!
wassup;	(<i>What's up?</i>) Mis toimub/mis lahti?
where them roccos at?	(tõlkimatu)
nouuuuuu :D:D:D:D	(<i>no</i>) Ei!
y so sirius?	(<i>Why so serious?</i>) Miks nii tõsine?
u mad bro ?	(<i>Are you mad, brother?</i>) Kas sa oled hull, vend/semu?

Koostas: Grit Arro

Inglise keel on kahtlemata kõige levinumaid võõrkeeli internetis. Seda on märgata ka noorte Facebookikasutajate kirjakeeles. Tundub, et mida nooremad suhtlejad, seda rohkem püütakse oma suhtluses kasutada võõrkeelseid väljendeid. Paljud teismelised arvavad ilmselt, et inglise keele kasutamine on hädavajalik, et näida kaaslaste silmis targemana.

Suur osa väljenditest annab edasi erinevaid tundeid (nt *mega diip, likeima, creepy*). Tekib küsimus, miks tunnete väljendamisel keelekoodi vahetatakse. Tõenäoliselt napib emakeeles vajaliku väega sõnu, tegu võib olla ka pelgalt moeküsimusega. Tihti on märgata ingliskeelsete sõnade mugandamist ja transkribeerimist (nt *diip, oumaigaad, nouuuuuu*).

Üheks eripäraks on ka häälikuühendite või lihtsamate sõnade märkimine üksiktähtedega (nt *y so sirius?*, *u mad bro ?*), mis on ingliskeelses ühiskonnas juba väga tavaline nähtus. Kasutatakse ka ingliskeelseid lühendeid, peamiselt küll algustähtlühendeid, mis on samuti populaarsed (nt *omg*).

Vanusegrupile 13–15 on iseloomulik sagedasem läbiva suurtähe kasutamine ja sõna lõpetamine viimase tähemärgi mitmekordse lisamisega. See jätab mulje, nagu

oleks kirjutaja sõna viimase tähe trükkimisel sõrme klahvile unustanud. Näideteks võib tuua „HARDBASSSSSSSSSS“ ja „nouuuuuu :D:D:D:D“.

Kokku puutuda saab ka suhtluskeelega, mis koosneb peamiselt ingliskeelsest võrgusõnavarast ning arvutislängist. See on keel, mis on teistele praktiliselt tõlkimatu ja tihedalt seotud näiteks mõne arvutimänguga (nt *teeme eco roundi, off safer*).

Tabel 7. Ingliseelsete väljendite kasutamine vanusegrupis 17–23.

me too	Mina ka
Grämps	(<i>granny</i>) vanaema
ooo, see on naiss	(<i>nice</i>) ilus/tore
täiega awesome, goo gööör!!	(<i>awesome, go girl!</i>) Väga äge, anna minna, tüdruk!
Do not mess with me!!!	Ära jama minuga!
Random	Juhuslik/suvaline
okay	olgu
sorri	(<i>sorry</i>) vabandust
Facepalm	Näo peitmine käte vahele (häbi)
täiega chillax	(<i>chill</i>) täiega mõnus
pöörf	(<i>perfect</i>) täiuslik/ideaalne
igatahes, lookin' good! as always :)	igatahes, näed hea välja, nagu alati!
Wow;i'm absof*ckinglutely shocked..	Vau, ma olen täiesti šokeeritud!
Indeed/ indiid	Tõepoolest/tõesti
orly?	(<i>oh, really?</i>) Oh, kas tõesti?

Koostas: Grit Arro

Antud vanusegrupi juures kohtab peamiselt kas mugandatud kirjaipilti või korrektset inglise keelt. On näha, et inimesed tunnevad keelt juba rohkem, siin pole nii palju rõhutamist, emotsioonide väljendamist. Miks aga kasutatakse just selliseid sõnu ja väljendeid inglise keeles? Enamus lühendeid on juba varem ingliskeelses arvutikeeles kasutust leidnud, seetõttu võetakse välismaalastega suheldes lühendid lihtsalt oma keelde üle. Ingliseelsete sõnade puhul jääb ilmselt meelde huvitav kirjaipilt või mõni muu aspekt, mis noori võõrkeelse sõna juures paelub.

b) vene keel

Tabel 8. Venekeelsete väljendite kasutamine vanusegrupis 17–23.

krassiivaja	(<i>красивая</i>) ilus, kaunis, kena
vabsjee	(<i>вообще</i>) üldse, üldiselt
djeela	(<i>дело</i>) asi, toiming
pannjatnaa:D???	(<i>понятно</i>) selge, arusaadav?

eto škola kolbasõ	(это школа колбасы) släng, laulusõnad
megane braznik	(праздник) pidu, püha

Koostas: Grit Arro

Ühe väikese osa võõrkeelsete väljendite hulgas moodustab inglise keele kõrval ka vene keel.

Vene keelt kasutab peamiselt vanem vanusegrupp, selle esindajad on puutunud vene keelega ilmselt rohkem kokku. Tõlgitakse pealtnäha täiesti suvalisi sõnu. Erinevalt inglise keelest kasutatakse vene keeles vaid üksikuid sõnu ja seda tehakse harva.

Kuna vene tähestik on meie tähestikust erinev ja paljudel suhtlejal pole vene arvutiklaviatuuri kuskilt võtta, siis pannakse sõnad puhtalt häälduse järgi ladina tähestiku põhiselt kirja. Selline kirja pilt võib näida aga päris kentsakana.

V EMOTIKONID

Tabel 9. Emotikonide kasutamine vanusegruppides 13–15 ja 17–23.

:)	Rõõmus nägu	;))	Silmapilgutus
:D	Naerev nägu	:-)	Tüdinud nägu
:S	Segaduses/mõtlik nägu	(Y)	Põial püsti
;D	Silmapilgutusega naerev nägu	:@	Vihane nägu
(L)	Südamekujutis	:DDD	Naeruhog
xD	Kelmikas kahe silma pilgutus	:(Kurb nägu
:P	Keelt näitav nägu	:O	Imestunud nägu

Koostas: Grit Arro

„Võrgusuhtluse eripäraseimaid ja fenomenaalsemaid mitteverbaalse käitumise kompenseerimise strateegiaid on emotikonide kasutamine.“ (Salla 2002: 138)

Emotikon ehk *smiley* on pisipilt, mis on moodustatud arvutiklaviatuuri sümbolitest ja millega püütakse tekstis edasi anda emotsioone ja tundeid. Selleks, et emotikoni mõista, tuleb pead 90 kraadi võrra vasakule kallutada. Emotikon paikneb tavaliselt lause lõpus ja seda rakendatakse tihti lauselõpumärgina. Emotikone esineb suhtluskeeles rohkesti, osa neist on levinumad, teisi kasutatakse jälle harvemini. Facebookis trükitakse üldiselt kõige tuntumaid emotikone ja neid sageli mitu tükki korraga. Näidete võrdlemisel võib märgata ka väikest erinevust varasematest emotikonidest: enam ei kasutata nn „nina“, klaviatuuril sidekriipsu. Ilmselt on leitud, et see pole nii vajalik ja saab hakkama ka ilma selleta.

Paljude emotikonide tõlgendusel on mitmeid variante ja seetõttu võivad inimesed neid erinevalt mõista, mis võib tekitada ka arusaamatusi.

„Jututoavestlejad transleerivad loovalt suulise kõne suhtluselemente – sh ka taunitavaid kõneelemente – kirjalikku teksti, muutes vestluse kõnelähedasemaks ning spontaansemaks ning vähendades seeläbi distantsi suuliste ja kirjalike keelevariantide vahel.“ (Salla 2002: 148)

Heaks näiteks osutuvad siin kirjakeelsed liialdused. Teatud häälikute pikk kordamine tähendab sõna erilist rõhutamist ja emotsioonide väljendamist (nt „msni pilt on nagu meeeeeeega ilus !!!!!“, „jaaaa!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!! ma tahan hardbassida sinuga“, „EIIIIIIIIIIIIIIIIIIIIII, ma käisin lihtsalt sõbrannal külas..“). (Oja 2009)

VI TÄHEASENDUS

Tabel 10. Täheasenduse kasutamine vanusegruppides 13–15 ja 17–23.

teeme laura synnip2eva p2eval ylest6usu tema vastu	Teeme Laura sünnipäeva päeval ülestõusu tema vastu
sad nerd pr4y n00b	(tõlkimatu)
ta k2sib ml kogu aeg wait j22da	Ta käsib mul kogu aeg wait jääda
suht esimesed laused on kyll mingi mega diip :D	Esimesed laused on küll väga sügavamõttelised :D

Koostas: Grit Arro

Eesti keelele on iseloomulikud täpitähed. Mõne arvuti klaviatuurilt need puuduvad, mistõttu püütakse leida alternatiive. Täpitäht asendatakse tema kirjapildile võimalikult sarnase teise tähe või numbriga. Õ-tähe asemel kasutatakse peamiselt number 6, ä-tähe asemel number 2 ja ü-tähe asemel y-tähte. Näites „*sad nerd pr4y n00b*“ kasutatakse a-tähe asemel koguni number 4 ja o-tähe asemel arvu 0, kuid see pole enam vajalik ega ratsionaalne viis, vaid pigem lihtsalt isikupära väljendav. Mõned inimesed kasutavadki teadlikult asendust, et luua oma käekiri ja välja tuua oma personaalsus. Materjali analüüsidest täheasendust siiski palju ei esinenud, pigem ongi see võtte omane üksikutele noortele suhtlejatele või nendele, kel puudub võimalus kasutada täpitähti.

VII HÄÄLITSUSTE KIRJAPILT

Tabel 11. Häälitsuste kirjapilt vanusegruppides 13–15 ja 17–23.

mkmkkk.	eitus
Mkmm	eitus
uppppps :D	ülestunnistus
üüüüüü fotosessionil käisid maasu?	heakskiit
Wow	imetlus
Duuuuh	pettumus
hahahahaa:DD:DDD:D::D:Dd	naer
ahh, mmis sa nüüd, ära liialda	ohe
Eeeem	kahtlemine
Jejeeee	heameel
ma tänasest õhtust ei arva enam, nanannnanana	kiitlemine
vvaata seal olid need inimesed samasugused nagu sa praegu siin oled hahahah	naer
urrurrr, valisite ka sobiva koha	tõgamine
See on nagu vau-va-vi-vau!	imetlus
Lolololololol	pilkamine
Njuuuu	kurbus
AHAHAHAH issand	naer
nuuks	kurbusohe
minu kuulmine ei puutu siia, šh	vaigistamine
Üllalaaa	üllatumine

Koostas: Grit Arro

Kirjaliku suhtluskeele mitmekesistamiseks on leitud veel üks vahend – helide ja häälitsuste jäljendamine kirjas. Igapäevases suulises vestluses on kõikvõimalikud ümbritsevad helid ja hääletooni erinevused väga tavapärased ja nad aitavad inimest suhtlemisel. Kirjakeeles kasutatakse helide edasiandmiseks onomatopoeetilisi sõnu ning püütakse leida häälitsustele võimalikult sarnane kirjapilt. Sagedamini märgitakse selliste sõnadega naeru, heakskiitu, ebalust, eitust.

Kasutatud on ka läbivat suurtähte, mida netiketireeglite kohaselt käsitletakse ebaviisaka karjumisena, kui seda on tehtud läbival sõnumi kirjutamisel. Mõne üksiku sõna puhul on tegemist sõna rõhutamisega.

Näidete rohkusest võib järeldada häälitsuste tihedat tarvitamist keeles.

VIII GENERATSIOONIDEVAHELINE INTERNETISUHTLUS

Järgnev vestlus toimub teismelise ja täiskasvanu vahel. Teismeline suhtleja on tähistatud tähega B ja täiskasvanu tähega A.

A: tere Kristin! Kas su jalg on nüüd terve? (18:46)

B: tsautsau ja suht ok on nüüd veits valutab a käib ka suht (18:47)

A: koolis läheb hästi? (18:48)

*B: suht enam vähem ja drimester hakkab lõppema siis viimasel ajal suht tihetihe
(18:49)*

B: aga no eks ikka üritan hakkama saama (18:50)

*A: Me käisime Rakvere teatri etendust "Nullpunkt" vaatamas oma klassiga. kas sina
oled seda näinud? (18:50)*

*B: ei ole, aga tahaks täiega mul sõbranna on üllarsaaremäe tütar ja ema on tiina
mälberg et tema kaudu isegi äkki saan (18:51)*

A: See vist alla 14 keelatud..... (18:51)

B: aga ma olen neliteist täis juba ammu (18:52)

B: saan poole aasta pärast 15 juba (18:52)

*A: Nojah, sellepärast ma utsitangi, et mine ka. Raamat on ka praegu noorte seas
populaarne (18:52)*

B: ma ei loe suht üldse raamatuid et etendust tahaks aint (18:53)

A: koolis ei kästa siis lugeda või? (18:54)

B: kästakse (18:55)

A: Kallistusi siit meie poolt ka! Järgmise korrani! (18:55)

B: jah siit ka (18:55)

A: Kristin, kas täna oled jälle sina ise? (16:46)

B: mismõttes (16:46)

A: Tervis korras? (16:46)

B: enam vähem (16:47)

*A: Ma kujutasin ette, et oled üksi kodus, haige ja õnnetu, muretsesin natuke eile
(16:48)*

B: ei emme ja issi olid ka aga nad magasid (16:50)

*A: siis on kõik hästi, kui mina sinuvanune olin, valutab mul tihti pea ja igasugu
kummalist toimus, aga kõik see läheb mööda. Õnneks. (16:51)*

B: no loodame (16:52)

B: ma kolmap. Arstile (16:52)

A: varem ei saanud? (16:52)

B: mkm (16:53)

A: Saad peotäie tablette... (16:57)

B: kes teab 4 (16:57)

B: ega mul miskit vastu ple (16:57)

A: Tõnis ka tervitab, ole siis tubli! (16:57)

B: jah tervita vastu (16:57)

B: teie ka (16:57)

Teismeline kasutab slängi ja erinevaid eelpool uuritud internetikeelele iseloomulikke vahendeid, kirjavademärkide kasutus on üliharv. Täiskasvanu seevastu jääb suhtluses küllaltki korrektseks, peab silmas kirjakeele reegleid.

Näidetest saab järeldada, et kahel vestlejal on juba nii suur vanusevahe, et üksteise internetikeelt on neil väga raske mõjutada ja ka suhtlus on raskendatum kui oma eakaaslastega. Täiskasvanu ei pruugi aru saada noore inimese poolt kasutatud tehnikatest ja võib seega tema keelekasutust imeks panna. Teismeline on küll teadlik oma keelekasutuse eripärast, kuid ei vaevu täiskasvanuga suheldes oma kirjaviisi muutma.

Samas on märgata, et teismeline muutub oma vanust puudutava dialoogi osas aktiivseks, ilmselt on see tema jaoks õrn teema. Siis püüab ta vastamisel kasutada tavapärasemat kirjakeelt, et olla kindel, et täiskasvanu teda kindlasti õigesti mõistaks ja aru saaks, mida ta öelda soovib. Igapäevasematel teemadel rääkides muutub teismelise väljendusviis jälle vabamaks.

KOKKUVÕTE

Uurimistöös analüüsisin noorte inimeste Facebookis kasutatavat kirjakeelt. Materjali mitmekesisus näitab, et noored veedavad arvutis ja suhtlusvõrgustikes palju aega ja nende keelekasutus on kirjakeelest suuresti erinev. Suuline näost näkku suhtlemine on järjest enam asendumas kommunikatsiooniga internetikeskkonnas.

Generatsioonidevahelises suhtluses oli märgata, et mõlemad pooled ei lasknud vastaspoole keelekasutusest ennast kuigivõrd mõjutada. Vanemale inimesele võib ainult osaks saada mõningane hämmeldus noorte niivõrd kiiresti muutuvast ja järjest rohkem moonduvast kirjakeelest.

Jõudsin järeldusele, et internetis kasutatav suhtluskeel erineb kirjakeelest suuresti. Eelpool käsitletud näited annavad aimu sellise kirjaviisi leviku kiirusest ja suhtlejate keeleloome võimetest.

Kirjaliku suhtluse üheks oluliseks puuduseks on see, et inimesed ei näe üksteise näoilmeid ega kuule hääletooni. Seda püütakse leidlikult korvata näiteks emotikonide ja häälightsusi matkivate täheühendite kasutamisega. Facebookis kasutatav keel tugineb peamiselt sõpradevahelisele suhtlusele, millest tuleneb ka vaba ja lõbus keelekasutus. „Niisiis, mida pöörasemad on kirjaviisikurvid, seda lähedasemat suhet sõnumi saatja ja adressaadi vahel võib oletada.“ (Kukk 2001: 32)

Näib, et internetis ja suhtlusportaalides ajaveetmine populariseerub järjest nooremate inimeste seas, kellel pole veel piisavaid teadmisi eesti kirjakeelest. Nii võib juhtuda, et ei tajuta enam piire vabas vormis suhtluskeele ja koolis õpetatava kirjakeele vahel. Kui suhtluskeelseid väljendeid, lühendeid ja muud keelele iseloomulikku hakatakse kasutama enne, kui kirjakeele reeglid selged, tekitab see noores inimeses ilmselt palju segadust. Sellepärast on oluline, et vähemalt algklassiõpilaste juurdepääs suhtlusportaalidesse oleks piiratud. Seaduse järgi see nii ka peaks olema, aga Pärnu Koidula Gümnaasiumi algklassiõpetajate sõnutsi on nende

õpilased suhtlusportaalide agarad kasutajad: lapsevanemad registreerivad oma lapse vanemaks, kui ta tegelikult on. Põhjuseks asjaolu, et enamik klassikaaslast on juba võrgustikes tegevad ja laps soovib ka sinna pääseda. Seega võib arvata, et kirjakeelereegleid omandamata suhtlusvõrgustikes sealsete reeglite järgimine võib tulevikus noore inimese suhtlus- ja kirjakeele omandamise päris keeruliseks teha.

Need aga, kel eesti keele õigekirjareeglid selged, võivad julgelt oma keeleloomingut interneti vahendusel proovile panna. Noorte inimeste mõtlemine keele peale ja selle kujundamine internetis toimuvale kiirele suhtlusele sobivaks peaks olema positiivne nähtus. See näitab, et noored on keelest huvitatud, loominguks ja leidlikud. (Oja 2009)

Eesti keelt võib ohustada erinevate keelte kasutamine üheaegselt. Kõigepealt on sellisest segakeelsest lausest raske aru saada ja lisaks on oht, et see kandub edasi ka igapäevasesse kõnekeelde ja sealt veel edasi kirjanditesse ja koolitöösse, mis emakeeleõpetajate sõnutsi on juba toimunud.

Internetikeel on pidevalt ja kiiresti arenev, seetõttu on pea võimatu ennustada uusi sidevahendeid või võrgusuhtlusvorme ning keelekasutuse eripära noorte seas näiteks kümne aasta pärast. Küll aga oleks vajalik pidevalt uurida internetikeelt ja tõhustada koolis õpetatavat emakeeleõpetust uute tendentside valguses. Kirjakeelenormide omandamine muutub tulevikus keerulisemaks, aga ka vajalikumaks, kui meie eesmärgiks on emakeele hoidmine ja säilitamine.

The use of language in Facebook

Summary

The aim of this research is to introduce the linguistic characteristics of the language used in Facebook and to analyse different techniques of nowadays Facebook communication.

Analysing that material, I tried to come to terms if this use of language can aggravate young people to learn and master Estonian literary language or even endanger the basis of our mother tongue.

The diversity of the material proves that people spend a lot of their time in virtual environment and the language they use there differs remarkably from the correct

literary language. We can also notice fast distribution of this kind of spelling system and astonishing linguistic creativity of the communicators.

It is fun to use special linguistic terms in Facebook, but it is still very important that the access to Facebook for at least students in primary school is highly supervised by their parents. Otherwise they might find them in the situation, where they cannot tell the difference between correct literary language and free colloquial language used on the Internet. Their safety is also very important.

It is necessary to steadily examine the changing Internet language and to improve and encourage the teaching of Estonian. In future, it will probably become more difficult but also more important if our goal is to preserve our mother tongue through the ages.

KASUTATUD MATERJAL

Eesti-vene sõnaraamat. <http://portaal.eki.ee/dict/evs/>. Vaadatud 10.12.11.

Emoticonid ehk smileyd ehk emotikonid. <http://www.pm.ee/netikett/emotikonid.html>.
Vaadatud 16.12.11.

Inglise-eesti masintõlkesõnastik. <http://portaal.eki.ee/dict/ies/>. Vaadatud 10.12.11.

Kukk, Inga 2001. Kas elektrooniline õigekirjareform? – Oma Keel nr 2, lk 26–33.

Oja, Anni 2009. Delfi kommentaaride keelest. – Sirp nr 47 (3279), lk 24.

Päll, Peeter 2011. Kirjakeele mõiste inimeste tavateadvuses hägustub. – Õpetajate Leht 04.02 http://www.opleht.ee/?archive_mode=article&articleid=4834.

Salla, Sigrid 2002. Jututuba kui võrgusuhtlusvorm. – R. Kasik (toim.), Tekstid ja taustad (I), lk 128–156.

Soodla, Karin 2010. Morfoloogilisi, morfosüntaktilisi ja sõnamoodustuslikke erijooni eesti internetikeeles. Teadusmagistritöö. Tartu Ülikool, filosoofiateaduskond, eesti keele osakond. <http://hdl.handle.net/10062/15263>.

Sünonüümisõnastik. <http://portaal.eki.ee/dict/synonymid>.

Vene-eesti sõnaraamat. <http://portaal.eki.ee/dict/ves/>. Vaadatud 10.12.11

LISA 1

Lisa 1 asub CD-plaadil.